HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מי שאחזו פרק שביעי גיטין עא.

מסורת הש"ס

ס) [לקמן עב.], ב) מגיה ב: [תוס' מרומות פ"ח], ג) יבמות לח.; ד) [מופסחת רפ"ס], ה) יבמות קיב.; ו) דברים יז, והרש"ס כתב שיש ט"ס וי"ל על פי שני עדים, ז) [ל"ל שתמוהו וקיימוהו דהכוונ וכו', דכ"מ ממ"ר, יבמות קב:, ח) [סוטה לב.], ט) [ד"ס וכ"ר], י) כדפו"ר לשם.

תורה אור השלם

1. וַאֲנִי בְּחֵרְשׁ לֹא אֶשְׁמָע וּכְאִלֵּם לֹא יִפְתַּח פִּיו:
תהלים לח יד

2. וְנָפַשׁ כִּי תַחֲטָא וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע אִם לוֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ: ויקרא ה א

גליון הש"ס

תום' ד"ה א"ר זירא כו' דהיינו חרש. קשה לי דל"ל למימר צריך לומעמא דלימא יכול להגיד הא גלמי הכי לאו כל עומצין הוא ועל כל מילי כלימות אינו מיב וכוה כשוטה לכל דבר:

לעזי רש"י

צריש"ש [צרירי"ש]. דובדבנים. גישפל"ה [גישפלי"ש]. שסקים.

מוסף רש"י

מדבר ואינו שומע. מתעלמו היה פיקח עד שלמד לדבר אמר כך נתכוין (חגיגה ב:). **מפיהם ולא מפי כתבם.** דלמתניתא אמר על פי שניים עדים ולא שיעיזו על פי כתבם (יבמות לא:). **כשם שכוונסה ברמיזה כך מוציא ברמיזה.** בקידושין בן גירושין, בכתיבת גט שנתנוהו על שנתגרש לו, ובכתיבה אם רצה לכתוב יוציא (שם קיב:).

מוסף תוספות

א. שאינו שומע מה שאומרים לו. תוס' הרא"ש. ב. אין להאמין בהחכרתו אם הוא משיב הן אם לאו, דאינו מתכוין למה שכתבו לו אלא כמתעסק בעלמא הוא. תוס' הרא"ש. ג. ופרקינן דשאני אלם דכפקה לכל דבריו הוא ומש"ה סגי ליה בהרכנה אבל חרש שאינו מדבר ואינו שומע אי לאו רב כהנא הו"א דאפילו במגיד מתוך הכתב אין נותנין. רבינו קרנפל. ד. דפשיטא דהרכנה לא חשיבא כדיבור לעניין עדות. תוס' הרא"ש. ה. לשווויי כפקה. תוס' הרא"ש. ו. ואינו מדבר דהו"ל כשוטה. רשב"ם. ז. אלא לרב דאמר חרש שאינו יכול לדבר אם יכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו דאלמא כתיבה הויא לה הגדה מעליתא ומוציאה אף מידי ספק חרש שאינו שומע ואינו מדבר א"כ ברייתא דקתני פרט לאלם אמאי וכו' אלא ש"מ דכשוטה חשבינן ליה וכתיבת ידו אינו מוציאתו מידי ספק שטותו'. רשב"ם. ח. ואי לאו מפיהם לא הוה ממעטינן ליה משום דכתיב לא יגיד דכתב ידו נמי הגדה מקרי אע"ג דלא מקריא אמירה כדכתיב (קהלת י, כ) ובעל כנפים יגיד דבר. ריטב"ם. ט. שמפיהם לאו דוקא. תוס' הרא"ש. י. מגזירה"כ דאם לא יגיד דלא חשיב בכתובת אלא במדבר. תוס' הרא"ש. יא. למה נקט בכור. תוס' הרא"ש. יב. בפשוטים. תוס' הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

סז א מיי' פ"ג מהלכות גירושין הלכה טז סמג עשין ג [עיין כ"מ]:

יז ב מיי' פ"ג מהלכות אישות הלכ' כו ופ"ט מהל' מכירה הל' ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רלה סעיף יח:

יח ג מיי' פ"ט מהלכות עדות הלכה יג סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סי' לה סעיף יב:

יט ד מיי' שם ופ"ג שם הל' ז סמג שם טוש"ע שם ופ"ו שם סעיף יג:

כ ה מיי' פכ"ט מהל' מכירה הלכה ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רלה סעיף יח [סה"פ סי' ח סי"ב]:

כא ו מיי' פ"ט מהל' עדות הלכה יג [ופי"ג מהל' גירושין הל"ח] סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סי' לה סעיף יא [סה"פ סי' ח סי"ב]:

כב ז מיי' פ"ד מהל' נחלות הלכה ג [ופ"ג שם הט"ו] סמג עשין לו טור ש"ע ח"מ סי' רעט סעיף ג [וסי' רעז סעי' יד]:

כג ח מיי' פכ"ט מהל' מכירה הלכה ב ג סמג עשין פב טור ש"ע ח"מ סי' רלה סעיף ח:

כד ט י מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה ח סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סימן קכ סעיף ה:

כה כ ל מיי' פ"ז מהל' יבום הלכ' טז ח סמג עשין נה טוש"ע אה"ע סי' קעב סעיף יב וסי' קכו סעי' ו:

פסקי רי"ד

אמר רב כהנא אמר רב חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו. פי' אין לפרש דבחרש מעיקרא הוא דאמר רב דא"כ מאי אריא בכתיבה בכל דמזיו יכול להוציא כדאמרינן בפ' חרש (יבמות קיב:) כשם שכנס ברמיזה כך מוציא ברמיזה אלא בפקח ונתחרש קאמר שהיה פקח כשכנסה וקדושיו קדושין גמורין ונתן ביבמות נתחרש הוא או נשתטה אינו מוציא עולמית לפי שאין כח בגירושי חרשת להפקיע קדושי חכמה וקאמר רב שאם יכול לדבר מתוך הכתב ויודע לכתוב על הקלף כותבו ונותנין אמר רב נחמן (ב) מאי קמ"ל תנינא נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך וכו' כיון דקא מחוי כתבי' פי' סומכין ברמזי וכותבין גט לאשתו ואין לך רמז גדול מכתיבת ידו ש"ל רב זירא אלם קאמרת שאני אלם דתניא חרש המדבר ואינו מדבר הוה חרש שומע ואינו שומע הוה אלם אלם הוה הדי הדי הם כפקחים לכל דבריהם. פי' ונשתתק במתני' פקח גמור הוא אלא שמתוך חליו נאלם ואינו מדבר אבל שפוי הוא בדעתו ולפיכך בודקים אותו אם לא נטרפה דעתו סומכין על רמזיו וכ"ש על כתב ידו אבל חרש גמור שאינו שומע ואינו מדבר שאין סומכין על רמזיו להפקיע קדושיו שנתן בעודו פקח כדתנן נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית הוה אמינא שגם על כתבו לא נסמוך דכשאר רמזיו דמיא

אלא בפירי. מין לפרש שמואלין לו מה רואה פירי של יתום שנמשכים בימות המטה או ליפכח ומומר הן כי זה אפשר למנות בכנוסים בדבש או בענין אחר אלא שמואלין לו מה רואה שילקטו לו מן המילן: **אמר** רב יוסף מאי קמ"ל **תנינא נשתתק בו'.** תימה לר"י לדרכה דמיקשי ליה מתני' כיון דתינו מחזק בין אלם לחרש למימר דאלמה לי יכול לדבר מתוך הכתב כהרכנה סגי ומומר ר"י דהא ולאי דאחרש[א] לא סגי בהרכנה מע"פ שכותבין לו ונכתוב גט לאשתך ומרכין בראשו ובודקין אותו שלשה פעמים אם אמר על לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו אמר ליה רבי זירא אלם קאמרת שאני אלם [ג]דתניא [ב]מדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם וזה וזה הרי הן כפקחין לכל דבריהם וממאי דמדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם דכתיב [ו]ואני כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו ואי בעית אימא כדאמרי אינשי אישתקיל מילוליה אמר ר' זירא אי קשיא לי הא קשיא לי דתניא [ז]אם לא יגיד [ד]פרט לאלם שאינו יכול להגיד אמאי הא יכול להגיד מתוך הכתב אמר ליה אבי [ה]עדות קאמרת שאני עדות [ט]דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם מיתיבי [י]כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למשאות ולמתנות ולעדיות ולירושות קתני מיהת עדיות אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב ששת [כ]בעדות אשה דאקילו בה רבנן והא קתני ירושות אמר רבי אבהו [ל]ירושת בנו הבכור קתני מיהת למשאות ולמתנות מאי לאו לעלמא לא לדידיה מיתיבי [מ]חרש לא הלכו בו אחר רמיזותיו ואחר קפיצותיו ואחר כתב ידו אלא במטלטלין [נ]אבל לא לגיטין תנאי היא דתניא אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בחרש מעיקרו אבל פיקח ונתחרש הוא כותב והן חותמין וחרש מעיקרו לא [ס]כשם [ע]שכנסה ברמיזה כך מוציאה ברמיזה אי באשתו ה"נ הכא במאי עסקינן ביבמתו יבמתו ממאן אילימא דנפלה ליה מאחיו חרש [פ]כשם שכניסתה ברמיזה כך יציאתה ברמיזה אלא [צ]דנפלה ליה מאחיו פיקח ואיבעית אימא לעולם דנפלה ליה מאחיו חרש וגזירה אחיו חרש אטו אחיו פיקח אי הכי אשתו נמי יבמתו ביבמתו מיחלפא אשתו ביבמתו לא מיחלפא ומי גזרינן חרש אטו פיקח והתנן

אמר רב כהנא אמר רב [א]חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו אמר רב יוסף מאי קא משמע לן תנינא נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו ובודקין אותו שלשה פעמים אם אמר על לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו אמר ליה רבי זירא אלם קאמרת שאני אלם [ג]דתניא [ב]מדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם וזה וזה הרי הן כפקחין לכל דבריהם וממאי דמדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם דכתיב [ו]ואני כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו ואי בעית אימא כדאמרי אינשי אישתקיל מילוליה אמר ר' זירא אי קשיא לי הא קשיא לי דתניא [ז]אם לא יגיד [ד]פרט לאלם שאינו יכול להגיד אמאי הא יכול להגיד מתוך הכתב אמר ליה אבי [ה]עדות קאמרת שאני עדות [ט]דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם מיתיבי [י]כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למשאות ולמתנות ולעדיות ולירושות קתני מיהת עדיות אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב ששת [כ]בעדות אשה דאקילו בה רבנן והא קתני ירושות אמר רבי אבהו [ל]ירושת בנו הבכור קתני מיהת למשאות ולמתנות מאי לאו לעלמא לא לדידיה מיתיבי [מ]חרש לא הלכו בו אחר רמיזותיו ואחר קפיצותיו ואחר כתב ידו אלא במטלטלין [נ]אבל לא לגיטין תנאי היא דתניא אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בחרש מעיקרו אבל פיקח ונתחרש הוא כותב והן חותמין וחרש מעיקרו לא [ס]כשם [ע]שכנסה ברמיזה כך מוציאה ברמיזה אי באשתו ה"נ הכא במאי עסקינן ביבמתו יבמתו ממאן אילימא דנפלה ליה מאחיו חרש [פ]כשם שכניסתה ברמיזה כך יציאתה ברמיזה אלא [צ]דנפלה ליה מאחיו פיקח ואיבעית אימא לעולם דנפלה ליה מאחיו חרש וגזירה אחיו חרש אטו אחיו פיקח אי הכי אשתו נמי יבמתו ביבמתו מיחלפא אשתו ביבמתו לא מיחלפא ומי גזרינן חרש אטו פיקח והתנן

לדבר מתוך הכתב עדות מעליא כיון דפפילו בחרש מהני מע"ג דהרכנה לא מהניא ה"מ כלל ול"ק דלרך לומר הא דממעט קרא מלא שמיע יכול להגיד מע"פ שיכול לדבר מתוך הכתב משום דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם וה"ק אין בודקין אותו לעדות הא בעינן מפיהם ולא מפי כתבם ולמאי דפירשנו פרט למלא שמיע יכול להגיד דהיינו חרש ס"ח דאי נמי מלא קאי אלא דרך כתיבה כלל דבר אלא חרש לא סגי אפי' יכול לדבר מתוך הכתב לא בעינן גט ולא לענין עדות אלא לרך מע"ג דפפילו בעינן עדות כשר גבי גט מקשי ליה הכא מכשרינן עדות כמו גט: **והא** קתני ירושות. הכא מסקינן דקאמר ר"ל ירושת בנו הכבור. פרש"י שכשות בכור וקא משמע לן דנאמן לכך על ידי הרכנה: **תנאי היא דתניא אמר רשב"ג** בו'. לא נצי לשנויי דרך מיירי בפיקח מעיקרו וכרייתא בחרש מעיקרו כמו שמחלק רשב"ג משום דקיש לן דלשב"ג פליג על הך ברייתא דלעיל בחרש יותן בשמוך:

מי

ס) אלא בפירי: ע) אמר רב כהנא אמר רב: א) חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו אמר רב יוסף מאי קא משמע לן תנינא נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו ובודקין אותו שלשה פעמים אם אמר על לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו אמר ליה רבי זירא אלם קאמרת שאני אלם ג) דתניא ב) מדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם וזה וזה הרי הן כפקחין לכל דבריהם וממאי דמדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם דכתיב ו) ואני כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו ואי בעית אימא כדאמרי אינשי אישתקיל מילוליה אמר ר' זירא אי קשיא לי הא קשיא לי דתניא ז) אם לא יגיד ד) פרט לאלם שאינו יכול להגיד אמאי הא יכול להגיד מתוך הכתב אמר ליה אבי ה) עדות קאמרת שאני עדות ט) דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם מיתיבי י) כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למשאות ולמתנות ולעדיות ולירושות קתני מיהת עדיות אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב ששת כ) בעדות אשה דאקילו בה רבנן והא קתני ירושות אמר רבי אבהו ל) ירושת בנו הבכור קתני מיהת למשאות ולמתנות מאי לאו לעלמא לא לדידיה מיתיבי מ) חרש לא הלכו בו אחר רמיזותיו ואחר קפיצותיו ואחר כתב ידו אלא במטלטלין נ) אבל לא לגיטין תנאי היא דתניא אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בחרש מעיקרו אבל פיקח ונתחרש הוא כותב והן חותמין וחרש מעיקרו לא ס) כשם ע) שכנסה ברמיזה כך מוציאה ברמיזה אי באשתו ה"נ הכא במאי עסקינן ביבמתו יבמתו ממאן אילימא דנפלה ליה מאחיו חרש פ) כשם שכניסתה ברמיזה כך יציאתה ברמיזה אלא צ) דנפלה ליה מאחיו פיקח ואיבעית אימא לעולם דנפלה ליה מאחיו חרש וגזירה אחיו חרש אטו אחיו פיקח אי הכי אשתו נמי יבמתו ביבמתו מיחלפא אשתו ביבמתו לא מיחלפא ומי גזרינן חרש אטו פיקח והתנן

קמ"ל רב דסומכין על כתיבתו שהכתיבה אינה נעשית אלא בדעת ובכוונה: א"ר זירא אי ק' לי דתניא אם לא יגיד פרט לאלם שאינו יכול להגיד. ואמאי והא יכול להגיד מתוך הכתב. פי' מתחני' דנשתתק לא ק' ליה מפני שהוא פקח ומחמת חליו נשתתק ואלם דמעולם מלא יגיד י"ל דהוא חרש גמור שאינו בר דעת מ"ה ממעט ליה אלא דרב ק' דאמר סומכין על כתיבתו להפקיע קדושי פקחות שנעשו מדעת וא"כ אמאי ממעט ליה מאם לא יגיד הרי יכול להגיד מתוך הכתב ואע"פ שאין לסמוך על רמזיו אי"ל אביי עדות קאמרת שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם. פי' האי אלם דקא ממעט מלא יגיד לא בחרש מיירי ומשום שאין בו דעת [אלא] באלם שהוא שומע ואינו מדבר שהוא כפקח לכל דבריו וטעמא דמלתא משום דלגבי עדות בע"י מפיהם ולא מפי כתבם אבל לענין ליתן גט לאשתו לא מיבעיא שהוא פקח אלא אפילו חרש גמור ע"י כתיבתו כותבין ונותנין גט לאשתו להפקיע קדושי פקחותו שכתיבתו מדעת היא נעשית כדקאמר רב ואי ק' אלם שהוא פקח אמאי אינו יכול להעיד מפי הכתב וכ"ש מכל שטרי דעלמא שהן כשרים בדיני ממונות ואמרי' בהו עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד וגם הוא מקרא מלא שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום. תשובה כל שיכול להגיד על פה כשר בכתיבה ועשו חתימתו כמו שנחקרה בב"ד עדותו וכל שאינו יכול להגיד על פה אינו כשר בכתיבה ומשום הכי אלם פסול בכתיבה דליתה על פה ומיהו אינו יכול העד כשיבא לב"ד לכתוב עדותו ולהגיד על ידי כתב אלא בפיו דבעי' מפיהם ולא מפי כתבם. ולא דמיא להחתימת השטר דהתם כיון דמסר החתימה להההוא דמסהיד נעשה כמי שנחקרה עדותו בב"ד אבל אי בעי איהו לאסהודי בבי דינא לא מצי לאסהודי בכתב דאכתי לא מסר סהדותיה להההוא דמסהיד ליה הלכך צריך להעיד על פה שלא נתקנה החתימה אלא למסור למי שהוא מעיד לו ומפני תיקון העולם שמא ימותו העדים או ילכו למדינת הים אבל לא למוסרה לב"ד כיון דאיהו קאי קמייהו ואלם אין חתימתו מועלת אפילו למוסרה למי שמעיד לו אחרי שאינו בר הגדה משום הכי פטור משבועת העדות שאינו בר עדות ולא בפה ולא בחתימה: מיתיבי כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למשאות ולמתנות ולעדיות קתני מיהת לעדיות דעלמא. פי' אלמא שבודקין מי שנשתתק ומקבלין עדותו בהרכנת ראשו וכ"ש בכתיבתו והיכי אמרת דאלם אינו יכול להעיד מתוך הכתב אמר ר' יוסף בר חמא אמר רב ששת בעדות אשה דאקילו בה רבנן להכשיר עד א' ואפילו עד מפי עד הכשירו נמי להעיד בכתיבה ובבדיקה ואפי' אינו מעיד בפה אבל בשאר עדיות לא [והא] ירושות קתני מיהת למאי לאו ירושות דעלמא אמר רב דימי ירושת בנו הבכור דנכסי דידיה ניתנו ולכל מאן דבעי מזכה קתני מיהת למשאות ומתנות מאי לאו משאות דעלמא לא משאות ומתנות דידיה. מיתיבי חרש לא הלכו אחר רמיזותיו ואחר קפיצותיו ואחר כתב ידו אלא במטלטלין אבל לא בגיטין. פי' בפקח ולבסוף נתחרש מירי שהיו קדושיו

ע) נ"ב לפנינו רב יוסף.